

E. O.

O ochronę zabytków techniki

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 10/3, 443-444

1965

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

(„Przegląd Elektrotechniczny“, „Przegląd Teletechniczny“, „Wiadomości Teletechniczne“ itd.), a także pewne wiadomości biograficzne o teletechnikach i elektrotechnikach polskich.

W zeszycie specjalnym „Zeszytów Problemowych“, wydanym z okazji 32 Międzynarodowego Kongresu Odlewników w Warszawie (1965 r.) ukazały się dwa artykuły interesujące historię techniki.

Pierwszym z nich jest doskonały artykuł w języku francuskim doc. Jerzego Piaskowskiego *Zarys historii odlewnictwa w Polsce (do 1939 roku)*. Autor historię tę rozpoczyna od lat 2700—1700 p.n.e. Znaleźiska archeologiczne z tego okresu dają już bowiem wiadomości o odlewnictwie miedzi i srebra, a później brązu, cyny i ich stopów. Z okresu średniowiecza zachowało się sporo ciekawych odlewów, jak drzwi katedry w Gnieźnie, dzwony, chrzcielnice i lufy armatnie.

W XV w. powstają pierwsze cechy rzemiosł trudniących się odlewnictwem (paśników, ludwisarzy, konwisarzy i mosiężników). Najwybitniejszym ośrodkiem ówczesnego odlewnictwa polskiego był Kraków. Po okresie upadku rozkwit odlewni żelaza następuje dopiero z końcem XVII, a następnie w XVIII w. W okresie zaborów największy rozwój odlewnictwa nastąpił w Królestwie Polskim. Szczególnie w drugiej połowie XIX w. powstawały tu liczne odlewnie związane z fabrykami maszyn. Ośrodkiem przemysłu odlewniczego staje się Warszawa, gdzie powstają nowe duże odlewnie, a następnie Łódź. Odlewnictwo żeliwa rozwijało się także na Śląsku. W Gliwicach uruchomiono w 1796 r. pierwszy w Europie wielki piec pracujący na koksie, produkujący surówkę odlewniczą. Tu również rozwija się produkcja żeliwnych odlewów artystycznych. Autor podaje również wiadomości o rozwoju i sytuacji polskiego odlewnictwa w okresie międzywojennym.

W tym samym zeszycie specjalnym „Zeszytów Problemowych“ zamieszczono (również w języku francuskim) artykuł dra inż. Zbigniewa Górnego *Stowarzyszenie techniczne odlewników polskich*, omawiający początki zorganizowanej działalności stowarzyszeniowej w latach 1926—1927, a następnie jej rozwój do chwili obecnej. Artykuł daje bardzo bogaty materiał biograficzny.

Zb. M.

SYLWETKI BLISKIE Z NAUKI, TECHNIKI I PRZEMYSŁU

W drugiej połowie 1964 r. na łamach „Przeglądu Technicznego“ ukazały się dalsze artykuły Stanisława Szenica z cyklu *Sylwetki bliskie*¹³: o rodzinie Kerntopfów — warszawskich fabrykantów fortepianów z XIX w. (nr 30), o Czesławie Tańskim (nr 31), Karolu Bentkowskim (nr 32), Janie Heurichu (nr 33), Feliksie Panczerze (nr 37), Józefie Naronowiczu-Narońskim (nr 38) i Janie Brożku (nr 39). Każdy z tych artykułów, nazywanych zresztą przez redakcję felietonami, zawiera zwięzły życiorys opisywanej postaci, ze szczególnym uwzględnieniem jej naukowej, technicznej czy przemysłowej działalności.

Podobny charakter ma artykuł Zbigniewa Szomańskiego *Przywódca techników polskich — Kazimierz Obrębowicz* („Przegląd Techniczny“, nr 52/1964). W artykule tym autor przypomina postać „najbardziej chyba — jak pisze — zasłużonego po Staszcu organizatora życia technicznego i oświaty w Polsce“.

J. J.

O OCHRONĘ ZABYTKÓW TECHNIKI

Rok Zabytków Techniki, ogłoszony przez Ministerstwo Kultury i Sztuki, jeszcze się na dobre nie zaczął, a już w prasie codziennej ukazało się nieco artykułów poświęconych regionalnym okazom dawnej techniki.

¹³ Por. notatki w nrach 3—4/1964 (s. 416) i 1—2/1965 (s. 194), „Kwartalnik“.

Tak więc w wielkanocnym numerze „Głosu Wybrzeża“ (z 17—19 IV 1965) obszerny artykuł *Komu wiatrak — komu...?* ogłosił T. Rafałowski. W barwnym reportażu omówił on stan zachowania kilku wiatraków, służących ongiś bądź do odwadniania Żuław, bądź do mielenia tu ziarna. Większość wiatraków znajduje się w stanie opłakanym (w tym również i przewieziony w okresie międzywojennym do Oliwy XVIII-wieczny obiekt muzealny), reportaż wskazuje jednak również przykład zaopiekowania się wiatrakiem i wykorzystania jego pomieszczeń przez drużynę harcerską. Autor słusznie widzi duże możliwości tkwiące w tego typu społecznym opiekuństwie nad żuławskimi wiatrakami.

Podobne wnioski wysuwa w „Trybunie Ludu“ (nr 156/1965, wydanie B, tj. mutacja prowincjonalna) W. Wasilewski w artykule *Mówią wieki, ale do kogo...?*, poświęconym zabytkom górnictwa i hutnictwa Zagłębia Staropolskiego. Podkreślając osiągnięcia Muzeum Techniki NOT, autor z uznaniem pisze o inicjatywach Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Hutnictwa oraz o zwiększającym się zainteresowaniu kieleckich władz terenowych (zainteresowania takiego — jak można sądzić z artykułu T. Rafałowskiego — nie dostaje w województwie gdańskim). Autor, wspominając o sympozjum historii hutnictwa Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki, wyraża nadzieję, że „sława Świętokrzyskiego Zagłębia rozniesie się i po Polsce. Wówczas młodzież a także i starsi zaczną się tu zjeżdżać, by poznawać dzieje narodowe nie tylko na polach bitew, lecz także w miejscach możliwą pracą [...] upamiętnionych“.

E. O.

NAJNOWSZA HISTORIA POLSKIEJ TECHNIKI I NAUK TECHNICZNYCH

Obchody dwudziestolecia Polski Ludowej stały się okazją opublikowania licznych artykułów omawiających rozwój naszej nauki i techniki w tym okresie. Artykuły te, pisane przeważnie przez działaczy politycznych i gospodarczych, przedstawicieli środowisk naukowych, technicznych i przemysłowych, dostarczają obszerny i interesujący materiał do badań historii najnowszej.

Kompletne zestawienie tych artykułów, z uwagi na ich liczbę, byłoby trudne. Wykaz poniższy do takiej kompletności nie pretenduje, stawia sobie natomiast za cel zorientowanie czytelnika w tematyce. Do wykazu włączone zostały również artykuły przedstawiające dorobek poszczególnych dziedzin przemysłu, z reguły bowiem znajdują się tam liczne informacje dotyczące postępu technicznego. Wykaz został usystematyzowany branżowo.

1. Ogólny rozwój nauki i techniki:

Prof. Janusz Groszkowski, *Rozwój nauki w XX-leciu Polski Ludowej* („Nowe Drogi“, nr 7/1964); prof. Ignacy Malecki, *Rola nauk technicznych i przyrodniczych w rozwoju gospodarki narodowej w XX-leciu PRL* („Nauka Polska“, nr 5—6/1964); artykuły na ten sam temat opublikował prof. Malecki w „Nowych Drogach“, nr 8/1964, oraz w „Przeglądzie Technicznym“, nry 28 i 29/1964; prof. Eugeniusz Olszewski, *Trudna próba nauk technicznych* („Tygodnik Demokratyczny“, nr 36/1964).

2. Budownictwo:

Mgr inż. Marian Olewiński, *Rozwój i osiągnięcia budownictwa w minionym XX-leciu*; mgr inż. Edward Świrkowski, *Podstawowe problemy rozwoju techniki budowlanej w XX-leciu*; mgr inż. Konstanty Haller, *Rozwój zaplecza naukowo-badawczego polskiego budownictwa*; Tadeusz Pientak, *Rozwój organizacyjny budownictwa*; mgr inż. Karol Rojek, *Mechanizacja — ważne ogniwo polskiego bu-*